

Мирјана БЛАГОЈЕВИЋ

НЕВЈЕСТА У СВАДБЕНОМ КРУГУ

Миле Медиговић Стефановић

- Приказ књиге -

Књига Миле Медиговић Стефановић (издавачи: *Дробни пијесак и Бауо*, Београд-Петровац на Мору, 2016. године) велики је допринос изучавању свадбених песама и обичаја Паштровића. Ауторка је у овој дубокој студији, једној од најзначајнијих животних догађаја, надарено и речито, приказала и више од онога чиме се на први поглед бавила. Успела је да покаже и да читаоцу приближи положај Паштровки, не само током свадбене церемоније, него и у породици и друштву ове особене приморске заједнице.

Свадба као културни феномен, садржи социјалне, религиозне и митске садржаје. Циљ свадбеног ритуала свакако јесте спајање младенаца, али је други, можда још значајнији, да се пре свега преко њихове везе споје две фамилије и да тако почне дуги период њиховог орођавања.

Паштровска свадба издваја се по својој форми и садржини, сачуваним вековима. Свадбени ритуал код Паштровића, праћен је традиционалном драмском, вербалном и музичком матрицом. Њихов смисао је отклањање негативних утицаја, да се лоше силе умилостиве и да младенци добију само добро у заједничком животу.

У својој књизи *Невјеста у свадбеном кругу*, ауторка говори о ова три кода која прате утврђени свадбени образац, али нам посебно скреће пажњу на овај трећи, на свадбену песму.

Као изворну грађу, служећи се сватовским народним песмама Паштровског приморја које је забележио Вук Караџић, а које су штампане у Бечу 1841. године, под називом *Српске песме*, као и песмама из етнографског списка Дионисија Миковића *Паштровска свадба*, који је објављен у Босанској вили 1891. године и, на крају, користећи део о свадбеном ритуалу из антропогеографско-етнолошке студије Јована Вукмановића *Паштровићи*, Мила Медиговић Стефановић у овој књизи истиче, да су жене биле принуђене да се изборе за *писмо* душе, емоције, жеље и надања, оставивши на тај начин величанствен траг у поезици

свадбене лирике, чије порекло је у најближој корелацији са свадбеним обичајима као важним догађајем за њих. У тој поезији, на изванредан начин, Паштровки јесте дата предност, али без икаквог индивидуалног одређења и њене различитости, што опет значи да је њена савршеност и потпуност могућа једино и само у симбиози са мушкарцем. Због чега? Јер је она од његовог ребра и настала.

Почев од припрема за свадбу, тако и током целог *свадбеног пута*, женском песмом и женским певањем, пропраћене су све целине које то путовање карактеришу. Ауторка подвлачи да је женски посао у свадбеној активности управо песма и да је искључиво *жена* надлежна у сфери певања, у сфери надградње и да је она дух тог свадбеног тела. Јер, она не пева само за себе, већ пева и о себи, у име мушкарца.

Те песме нису исте, већ су подешене према одређеном тренутку. Оне између прошње и свадбе, изражавају женску стрепњу, страх од непознатог, од оног што је очекује у мужевљевом дому. Оне су и путоказ за невестино понашање код нових родитеља, указују на унапред установљене захтеве које мора да испуни, да се прилагоди зарад своје егзистенције.

Мила Медиговић Стефановић скреће пажњу да на *свадбеном путу* постоје и два момента без певања, упечатљива, испуњена црквеном тишином, када *сватовима од пута* представљају невесту и по прстеновању. Између њих, када девер невести ставља зелени венац, симбол женске пасивности, пева се песма која симболизује живот и љубав, али којом се означава и смрт, те је стога она у најтешњој вези са тужбалицом, песмом из другог обичајног круга.

Песме у којима је невеста у средишту пажње и кроз које ће бити изражено колективно задовољство, певаће се током заједничког пута младенаца и по њиховом доласку у дом младожењиних родитеља. Има, међутим, тренутака када то није тако и када се у момачкој кући уочи свадбе певају песме мушких ознака, с намером да се жена искључи, јер у тој мушкој, епској песми, на првом месту стоји јунаштво.

Због чега круг и у њему невеста? Шта чини поруку? На изванредан начин Мила Медиговић Стефановић показала нам је, да је сиже сватовских песама, пре свега, утемељен на свадбеном догађају и да је само и искључиво женски глас тај који доноси празничну атмосферу и заокружује цео обред.

Поруци ауторке ту није крај: У тврдој племенској заједници, каква је паштровска, све оно што није могло да се каже и покаже, могло је да се изрази једино кроз женску свадбену лирику, која је вазда изражавала стрепњу, надање, жудњу, тежњу за спајањем у срећи и благостању, жељу за љубављу као основном људском потребом.

Свесно желећи, или можда не, Мила Медиговић Стефановић,

разгрнула је још један ништа мање вредан слој ове књиге, бацивши светло на положај жене у паштровском друштву. Паштровка је, показује нам ауторка, бледа линија круга у чијем средишту је увек мушкарац.

Њу, коју гора роди, сунце доји и роса узгоји, свилу међу свилама, злато међу златарима, наш цветак наранџе, нашу виолу, ружу, виту јелу, пауницу, вилу Приморкињу, Скочидјевојку..., нашу невјесту висока струка, црне косе и очију, румена лица, и ону без које круга нема, као што рече Мила Медиговић Стефановић, уздигла је до највећих висина само песма коју испеваше женска уста.